

**Brüssel, 2. detsember 2025
(OR. en)**

16221/25

**UD 299
ENFOCUSTOM 211
MI 987
COMER 179
TRANS 617
ECOFIN 1657
CADREFIN 346**

SAATEMÄRKUSED

Saatja:	Euroopa Komisjoni peasekretär, allkirjastanud Martine DEPREZ, direktor
Kättesaamise kuupäev:	1. detsember 2025
Saaja:	Thérèse BLANCHET, Euroopa Liidu Nõukogu peasekretär
Komisjoni dok nr:	COM(2025) 733 final
Teema:	KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE tollikontrolliseadmete rahastu 2021–2027 vahehindamise kohta

Käesolevaga edastatakse delegatsioonidele dokument COM(2025) 733 final.

Lisatud: COM(2025) 733 final

Brüssel, 1.12.2025
COM(2025) 733 final

**KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA
MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE**

tollikontrolliseadmete rahastu 2021–2027 vahehindamise kohta

{SWD(2025) 385 final}

1. SISSEJUHATUS JA TAUST

1968. aastal loodud ELi tolliliit on Euroopa Liidu ainupädevusse kuuluv valdkond. See tähendab, et tollialaseid õigusakte saab vastu võtta ainult EL, kuid nende rakendamise eest vastutavad liikmesriigid. Tolli roll on aja jooksul kasvanud ega piirdu enam tavapärase tulude kogumisega (mis hõlmab tollimakse, imporditud kaupade käibemaksu ja asjakohasel juhul aktsiisi). Tolliasutused täidavad nüüd palju muid ülesandeid ja taotlevad ulatuslikumaid eesmärke, nagu inimeste ja ettevõtete julgeoleku, ohutuse, tervise ja heaolu kaitsmine ELis. Tolliametnike tehtav füüsiline kontroll piiripunktides (sh maismaapiir, lennujaamad, meresadamad ja postikeskused) ning nende kontrollide käigus võetud proovide analüüs tollilaborites peab toimuma ühtlustatud viisil, et vältida ebaseaduslike või ohtlike kaupade sisenemist ELi, ent hõlbustada samal ajal seaduslikku kaubandust. Tolliametnikud, piiripunktid ja tollilaborid peavad olema varustatud nüüdisaegsete ja usaldusväärsete kontrolliseadmetega, et nad saaksid tõhusalt ja tulemuslikult oma ülesandeid täita. Tollikontrolliseadmete rahastu (edaspidi ka „rahastu“) pakub rahalist toetust, mida liikmesriigid selliste seadmete ostmiseks vajavad.

Tollikontrolliseadmete rahastu¹ on koos piirihalduse ja viisapoliitika rahastuga² ELi eelarve rubriiki 4 (Ränne ja piirihaldus) kuuluva Integreeritud Piirihalduse Fondi osa. Rahastu kujutab endast mitmeaastase finantsraamistiku 2021–2027 raames tollipoliitika valdkonna uut ELi rahastamisprogrammi,³ mille eelarve on käesoleval perioodil 1,006 miljardit eurot. Sellest antakse liikmesriikide tolliasutustele toetusi tollikontrolliseadmete ostmiseks, hoolduseks ja ajakohastamiseks.

Rahastu eesmärk on aidata saavutada tollikontrollis piisavad ja samaväärsed tulemused ning pikaajaline eesmärk on saavutada ühtlustatud tollieeskirjade täitmise tagamine kõigis liikmesriikides. Programmi eesmärk on tagada, et tolliasutused oleksid piisavalt varustatud tiptasemel kontrolliseadmetega. See vähendab liikmesriikide tollikontrollide ebahühtlust, mis tuleneb erinevast suutlikkusest. Samaväärsete kontrolliseadmete kättesaadavuse tagamisega aidatakse ka vältida kaupade suunamist tollikontrollisüsteemi nõrgimatesse punktidesse⁴. Tollikontrolliseadmete rahastu aitab tolliasutustel tegutseda ühtsena ja täita oma ülesannet

¹ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. juuni 2021. aasta määrus (EL) 2021/1077, millega luuakse Integreeritud Piirihalduse Fondi osana tollikontrolliseadmete rahastu.

² Euroopa Parlamendi ja nõukogu 7. juuli 2021. aasta määrus (EL) 2021/1148, millega luuakse Integreeritud Piirihalduse Fondi osana piirihalduse ja viisapoliitika rahastu.

³ Tolliasutuste vahelist tollikoostööd hõlbustavale ja edendavale tollikoostöö programmile „Toll“ (määrus (EL) 2021/444) eelnesid muud programmid.

⁴ See tava ehk nn soodsama impordikoha otsimine kahjustab kogu süsteemi tõhusust.

- kaitsta ELi ja selle liikmesriikide finants- ja majandushuve;
- tagada ELis julgeolek ja turvalisus;
- kaitsta liitu ebaseadusliku kaubanduse eest, toetades samal ajal seaduslikku ettevõtlust.

Tollikontrolliseadmete rahastu määruse artikli 13 kohaselt peab komisjon viima läbi rahastu vahehindamise, hinnates selle tulemusi tulemuslikkuse, tõhususe, sidususe, asjakohasuse, sünergia ja ELi lisaväärtuse seisukohast. Käesolevas aruandes esitatakse rahastu vahetulemused aruandeperioodil 2021–2024 ja see põhineb komisjoni hinnangul,⁵ mida toetas välisuuring⁶. Hindamine hõlmab kõiki 27 liikmesriiki.

Vahehindamise eesmärk on hinnata rahastu eesmärkide saavutamisel tehtud edusamme ja teha kindlaks parandamist vajavad valdkonnad, et tagada programmi eesmärgi täitmine. Vahehindamine võimaldab komisjonil saadud kogemuste põhjal tollikontrolliseadmete rahastu rakendamist kohandada ja teha järeldusi edasise poliitika jaoks.

2. RAKENDAMISE PÕHIELEMENDID JA HETKESEIS

Rahastu käivitati 2021. aastal tollikontrolliseadmete rahastu määruse vastuvõtmise ja jõustumisega. Maksunduse ja tolliliidu peadirektoraat rakendab seda eelarve otsese täitmise korras mitmeaastaste tööprogrammide kaudu. Rahastust saavad toetust ainult ELi liikmesriikide tolliasutused. Nagu on ette nähtud esimeses (2021–2022) ja teises (2023–2024) mitmeaastases tööprogrammis, algatati kaks projektikonkurssi, neist üks 2021. aasta oktoobris ja teine 2023. aasta detsembris. Esimese projektikonkursi eelarve oli 271,5 miljonit eurot ja teise oma 284 miljonit eurot. Kokku moodustavad need ligikaudu 55 % rahastu 2021.–2027. aasta rahalistest eraldistest.

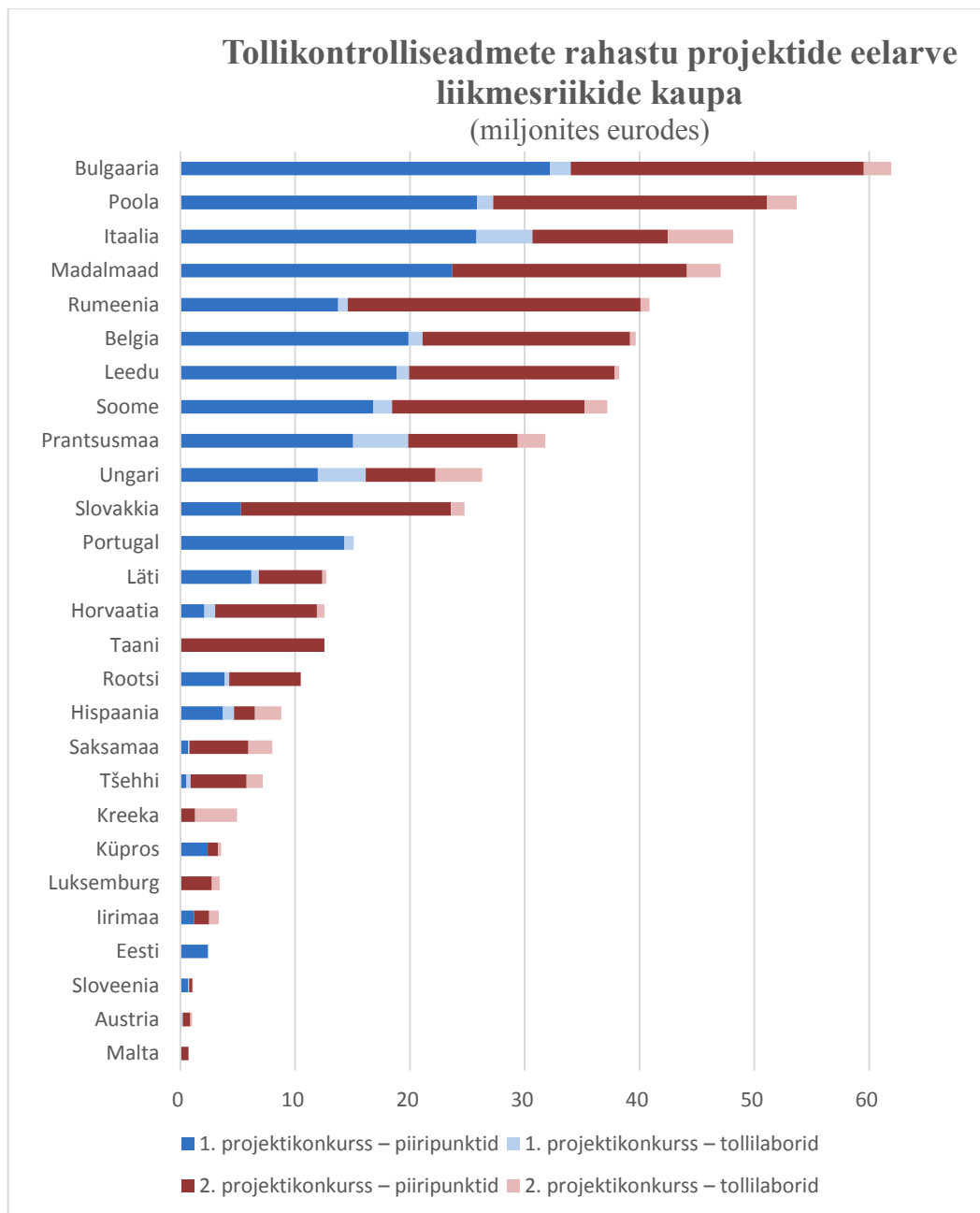
Liikmesriikidel oli õigus esitada taotlusi kahel teemal: piiripunktid ja tollilaborid. Esimese projektikonkursi taotluste hindamise järel kasutati ära kogu eelarve: liikmesriikidega sõlmiti piiripunktide valdkonnas 24 toetuslepingut ja tollilaborite valdkonnas 18 toetuslepingut. Eraldatud vahendid võimaldasid liikmesriikidel osta, hooldada või ajakohastada rohkem kui 1 300 tollikontrolliseadet enam kui 210 piiripunkti jaoks ja rohkem kui 500 seadet enam kui 30 tollilabori jaoks.

Teise projektikonkursi taotluste hindamise järel allkirjastas komisjon liikmesriikidega piiripunktide valdkonnas 24 toetuslepingut ja tollilaborite valdkonnas 22 toetuslepingut. Ühe taotluse (Bulgaaria taotlus seoses piiripunktidega) menetlemine oli 2025. aasta keskel veel lõpule viimata. Võttes muu hulgas arvesse seda viimast pooleliolevat toetustaotlust, kasutati ka teise projektikonkursi eelarve täielikult ära. Joonisel 1 on esitatud kahe projektikonkursi raames valitud projektide väärtus.

Joonis 1. Eelarveeraldised projektikonkursi teemade ja liikmesriikide kaupa

⁵ SWD(2025) 385 final, komisjoni talituste töödokument.

⁶ Tollikontrolliseadmete rahastu vahehindamist (2021–2027) toetav uuring, IPSOS ja Synthesia, lõpparuanne, aprill 2025.

Projektid võivad kesta kuni 36 kuud ja põhjendatud juhtudel võib neid pikendada. Vahehindamise ajal oli programmi rakendamine alles algusjärgus. 2025. aasta keskpaigaks oli esimese projektikonkursi 42 projektist täielikult lõpule viidud 13 projekti. Veel 13 projekti pidi lõpule jõudma 2025. aastal, 12 projekti 2026. aastal ja neli projekti 2027. aastal. Teise projektikonkursi projektid algasid 2024. aasta lõpus või 2025. aastal ja kestavad kuni 2027.–2028. aastani⁷.

Tollikontrolliseadmete rahastu puhul oli ette nähtud kasutada poliitika kujundamisel andmepõhist lähenemisviisi. Andmemeemendid, nagu olemasolevad tollikontrolliseadmed, transpordiliigid, riskid ja ohud iga piiripunkti ja tollilabori kohta,

⁷ Sellel projektikonkursil välja valitud Austria piiripunktide projekt AT-BCP, mille kavandatud kestus on 12 kuud, peaks lõpule jõudma 30. septembril 2025. Samal projektikonkursil välja valitud Hispaania piiripunktide projekt ES-BCP on riiklikel kaalutlustel lõpetamisel.

saadakse liikmesriikide esitatud taotlustest ning projekti rakendamise aasta- ja lõpparuannetest. Neid andmeid kasutatakse poliitikaprioriteetide ja vahendite eraldamise kohta otsuste tegemisel ning need võimaldavad järelevalvet ja hindamist projekti ja programmi tasandil.

3. VAHEHINDAMISE PEAMISED JÄRELDUSED

Käesolevas jaos antakse ülevaade hindamisest. Üksikasjalikumad andmed on saadaval asjakohases komisjoni talituste töödokumendis.

3.1 Tulemuslikkus

Kahe mitmeaastase tööprogrammi ja kahe projektikonkursi tulemusena on tollikontrolliseadmete rahastu raames kavandatud tegevused üldjoontes vastavalt ootustele ellu viidud. Rahastust on rahalisi vahendeid saanud kõik 27 liikmesriiki: 22 mõlema, kaks ainult esimese ja kolm ainult teise projektikonkursi raames. Mõlema projektikonkursi puhul ületas rahastamisvajadus veidi eelarvet: esimese projektikonkursi puhul vähem kui 1 % ja teise projektikonkursi puhul 8 %.

Tollikontrolliseadmete rahastu ülesehitus on osutunud asjakohaseks ja eesmärgipäraseks. Üle 90 % küsitletud liikmesriikide tolliasutustest nõustus, et rahastu eelarve on piisav liikmesriigis tulemuslikkuses esinevate puudujääkide kõrvaldamiseks ja tollikontrollile positiivse mõju avaldamiseks. Asjaolu, et kaasrahastamise nõudlus vastas nii täpselt olemasolevale eelarvele, tõendab ka seda, et kättesaadavatest rahalistest vahenditest piisab liikmesriikide peamiste vajaduste rahuldamiseks. Tollikontrolliseadmete rahastust rahaliste vahendite taotlemise otsused ei põhine siiski üksnes olemasolevatel vajadustel, sest liikmesriigid peavad arvesse võtma ka muid olulisi tegureid, näiteks oma tegevus- ja finantsuutlikkust (sh nende kaasrahastamise eelarve, koolitatud töötajad, taristu ja eeldatavad kaubavood piiripunktides) seadmete ostmiseks ja kasutamiseks.

Viivitused rakendamisel

Esimese projektikonkursi projektidest suure osa rakendamisel on esinenud viivitusi: 42 toetuslepingust 20⁸ kehtivust on pikendatud või see on pikendamisel. Üle poole (53 %) liikmesriikide tolliasutustest märkis, et tollikontrolliseadmete rahastu edusammud riigis olid oodatust aeglasemad. Need viivitused mõjutavad nii rahastu üldist tulemuslikkust (nt viivitused tolliliidu tulemuslikkuse parandamisel) kui ka komisjoni finantsplaneerimise suutlikkust (sest viivitused projektide läbiviimisel aeglustavad ELi vahendite eraldamist).

Kõige olulisemaks tollikontrolliseadmete rahastu projektide edenemist takistavaks teguriks on olnud raskused riiklike hankemenetluste lõpuleviimisel. Liikmeriikide tolliasutused teatasid seadmete hankimist aeglustavate teguritena järgmistest probleemidest: mitut luba ja heakskiitu nõudvad koormavad menetlused; eriteadmiste ja inimressursside nappus hankeüksustes; ebakindlus seoses sellega, kas ja kuidas teatavaid

⁸ 2025. aasta juuli seisuga.

tarnijaid küberturvalisuse probleemide tõttu välja jätta; pakkujate vähesus; edutute pakkujate kaebused ja eelarvepiirangud. Need viivitused koos nõudlusega, mis ületas vaid vähesel määral mõlema projektikonkursi raames kasutada olnud eelarvet, näitavad, et liikmesriikide tolliasutuste suutlikkus sellise ulatusega projekte ära kasutada on piiratud.

Mitmes projektis oli oluline roll küberturvalisusega seotud kaalutlustel. Kuna viimastel aastatel on tekkinud probleeme, mis on üha süvenenud, on võetud meetmeid, et hinnata tootjate riskiprofiile ja vajaduse korral piirata suure riskiga pakkujate osalemist tundlike seadmete hankemenetlustes. Eesmärk on tagada, et ELi (sh tollikontrolliseadmete rahastu) rahastuse saaksid ainult turvalised lahendused. Mitu liikmesriiki on siiski teatanud praktilistest raskustest nende meetmete võtmisel, kuna riigisisised õigusaktid on kõnealuste probleemide lahendamisel erineval määral tõhusad. ELi tasandil käsitleti seadmete turvalisuse ja küberturvalisuse kaitset konkreetsetes komisjoni suunistes, mis avaldati 2022. aasta projektikonkursi raames, ja seda kinnitati uuesti 2023. aastal tollikontrolliseadmete rahastu koordineerimisrühma töö tulemusena. Teise projektikonkursi raames esitati tollikontrolliseadmete rahastust rahastatavate seadmete turvalisuse ja küberturvalisuse tagamiseks täiendavad nõuded ja suunised. Need hõlmasid toetust saavate liikmesriikide kohustust kaasata riiklikud julgeolekuteenistused ja esitada turvanõuetele vastavust tõendavad dokumendid. Sellegipoolest ei ole seda küsimust ELi tasandil veel ühtlustatud viisil lahendatud, kuna hankeprotsesse on mõnikord tühistatud, taaskäivitatud ja/või ümber kujundatud, et need vastaksid riiklikele hanke-eeskirjadele ja turvaprioriteetidele.

Venemaa täiemahuline sissetung Ukrainasse on mõjutanud ka mõningaid tollikontrolliseadmete rahastu projekte Ukraina, Valgevene või Venemaaga piirnevates riikides, sest kaubavoogude märkimisväärsete muutuste tõttu on tekkinud viivitusi või kavandatud seadmed on tulnud viia teistesse asukohtadesse.

Tulemused

Hoolimata eespool nimetatud viivitustest ja rakendamisel esinenud takistustest on tollikontrolliseadmete rahastu hakanud saavutama käegakatsutavaid tulemusi. Liikmesriikide esitatud andmete kohaselt oli 2024. aasta lõpuks rahastu vahendite abil ostetud, hooldatud või ajakohastatud 907 seadet. Piiripunktide puhul moodustavad kasutusele võetud seadmed 41 % ja tollilaborite puhul 64 % kõigist esimese projektikonkursiga hõlmatud seadmetest.

Praeguses varases etapis on siiski veel keeruline hinnata kvantitatiivselt tollikontrolliseadmete rahastu tulemusi ja mõju. Senised kogemused näitavad, et kõiki tollikontrolliseadmete rahastu seire- ja hindamisraamistikus⁹ loetletud tulemusnäitajaid mõjutavad alusandmete täielikkuse, kvaliteedi ja võrreldavusega seotud olulised

⁹ Komisjoni 4. juuli 2022. aasta delegeeritud määrus (EL) 2022/1528, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) 2021/1077 seire- ja hindamisraamistiku kehtestamist käsitlevate sätetega.

probleemid ja piirangud. Peamine tulemusnäitaja, millega mõõdetakse nende piiripunktide osakaalu, mis vastavad täielikult ühisele loetelule seadmetest, mis peaksid iga piiripunkti liigi puhul kättesaadavad olema, oli 2024. aasta lõpuks aeglaselt paranenud (10,67 % võrreldes 60 % sihtväärtusega). Näitaja, millega mõõdetakse nende liikmesriikide osakaalu, kes on oma kohustused täitnud (tuginedes nende endi kehtestatud lähtetasemetele või eesmärkidele, näiteks eri liiki kaupade või ainete konfiskeerimiste arv või väärtus, tehtud kontrollide arv või kokkulangevuse määr), on samuti veidi paranenud (sõltuvalt eesmärgist 10–21 % võrreldes 60 % sihtväärtusega). Need tulemused viitavad ka sellele, et seatud sihtväärtused võivad olla ebarealistlikud ja liiga ambitsioonikad, kuna need lähtuvad ideaalsest stsenaariumist ega võta piisavalt arvesse üksikute piiripunktide ega tollikontrollide eripärasid. Kuna projektide mõju avaldamiseks läheb kauem aega, ei ole seni olnud võimalik rahastu mõjunäitajaid¹⁰ arvutada.

Sidusrühmadega konsulteerimise raames vastas enamik liikmesriike (74 % vastanutest), et tuginedes senistele kogemustele ja ülejäänud programmitöö perioodi ootustele, annab tollikontrolliseadmete rahastu „märkimisväärse“ panuse oma erieesmärgi saavutamisse, milleks on aidata saavutada tollikontrollis piisavad ja samaväärsed tulemused. Ülejäänud eeldasid, et rahastu annab „teatava“ panuse (16 %), või vastasid „ei oska öelda“ (10 %). Liikmesriikide tolliasutused märkisid ka, et seni ostetud ja kasutusele võetud seadmeid on kasutatud tulemuslikult ja eesmärgipäraselt. Enamik vastanutest märkis, et nii piiripunktide (eelkõige avastamise täpsus, aga ka kontrollide kiirus, suutlikkus ja arv) kui ka tollilaborite toimimine on märkimisväärselt paranenud. Seoses innovatsiooniga nõustus 91 % vastanutest, et tollikontrolliseadmete rahastu soodustab ja hõlbustab innovatiivsete tippasemel seadmete ostmist. 87 % nõustus, et tollikontrolliseadmete rahastu rakendamisel võetakse nõuetekohaselt arvesse ohutus- ja keskkonnakaalutlusi.

Rahaliste vahendite eraldamine kõige prioriteetsematele valdkondadele

Hindamise käigus uuriti, kuidas vajadusi hinnatakse ja kuidas neid kasutatakse rahaliste vahendite eraldamise kindlaksmääramiseks. Konkreetsete vajadustega tegelemiseks määras maksunduse ja tolliliidu peadirektoraat igas mitmeaastases tööprogrammis kindlaks prioriteetsed valdkonnad. Need prioriteetid olid aga laiaulatuslikud ja jätsid liikmesriikide tolliasutustele vabaduse taotleda mis tahes rahastamiskõlblikke seadmeid. Selle hindamise jaoks tehtud juhtumiuuringud näitavad, et mõned, ent mitte kõik liikmesriigid keskendusid suurimatele riskidele. Lisaks puudus rahastamisel sisuliselt konkurents, kuna tollikontrolliseadmete rahastu projektikonkurssidele laekus veidi rohkem toetustaotlusi, kui oli võimalik rahuldada. Seetõttu ei olnud komisjonil vaja prioriseerida neid taotlusi või töopakette, mis on peamiste vajaduste või riskidega kõige enam kooskõlas. Taotluste prioriseerimata jätmist seletab ka see, et asjaomased seadmed on mitmeotstarbelised, st et neid võiks põhimõtteliselt kasutada mitmesuguste ohtude ja

¹⁰ Need mõjunäitajad on seotud tollikontrolliseadmete rahastu panusega, mille eesmärk on i) kaitsta ELi finants- ja majandushuve; ii) tagada ELi ja selle kodanike ohutus ja julgeolek ning iii) kaitsta liitu ebaseadusliku kaubanduse eest, toetades samal ajal seaduslikku ettevõtlust.

riskide tõkestamiseks. Sisuliselt said liikmesriigid kaasrahastamise kõigi seadmete puhul, milleks nad otsustasid rahastust taotleda, tingimusel et need olid tollikontrolliseadmete rahastu raames rahastamiskõlblikud. Lisaks on probleeme vajaduste hindamiseks kättesaadavate andmetega, sealhulgas selle kohta, millised seadmed on igas piiripunktis praegu kättesaadavad, võrreldes sellega, millised seadmed peaksid liiklusmahtude ja riskiprofiilide põhjal ideaaljuhul kättesaadavad olema. Sellest tulenevalt ei pruugi tollikontrolliseadmete rahastu seni rakendatud kujul alati tagada, et ELi tasandil tegeletakse võimalikult tulemuslikult ja tõhusalt kõige olulisemate puudujääkide ja vajadustega.

Juhtimise ja ettekirjutuse asjakohast taset on raske kindlaks määrata. Tsentraliseeritum ülalt-alla-lähenemisviis, mille puhul tehakse otsused seadmete ostmise ja kasutuselevõtu asukohtade kohta ELi tasandil, võib põhimõtteliselt kaasa tuua ressursside tõhusama jaotamise ja lahendada ELi kui terviku ees seisvaid probleeme paremini. Liikmesriikide pädevus tollikontrolli valdkonnas piirab siiski juhtimise ulatust, mis oleks poliitiliselt ja õiguslikult teostatav. Kui anda kõigile liikmesriikidele võimalus osaleda, aitab see tagada rahastule laialdase toetuse. Seadmete ostmise otsus on keeruline ning selles tuleb lisaks pelgalt seadmete vajadusele arvesse võtta mitut muud tegurit: olemasolev taristu, vaba ruum, geograafiline asukoht, piisav arv kvalifitseeritud töötajaid, eelarvepiirangud, liiklusmusterid jne. Mõnda neist teguritest saab väidetavalt asjakohaselt hinnata üksnes liikmesriigi seisukohast või komisjoni kohapealsete kontrollide abil, hinnates piiripunkte või tollilaboreid tervikuna.

3.2 Tõhusus

Hindamine kinnitas, et tollikontrolliseadmete rahastu rakendamine on suures osas tõhus. Liikmesriikide tolliasutused teatasid, et nad on maksunduse ja tolliliidu peadirektoraadi suuniste, programmijuhtimise ja toetuse õigeaegsusega väga rahul. Tagasiside toetuse taotlemise ja selle andmise protsessi kohta oli samuti üldiselt positiivne. Taotlejad ei esitanud olulisi kaebusi, välja arvatud tollikontrolliseadmete rahastu taotluste koostamisega seotud halduskohustuste kohta, mida mitu liikmesriiki pidas eriti koormavaks.

See taotlusprotsessi käsitlev kriitika puudutab peamiselt andmemudelit ja täpsemalt nõutavaid ulatuslikke kvantitatiivseid andmeid. Need andmed on järgmised: i) põhjalik loetelu liikmesriigi tollikontrolliseadmetest, mis on piiripunktides ja tollilaborites kättesaadavad; ii) liiklusstatistika; iii) riskiteave ja iv) tulemusnäitajad. Tollikontrolliseadmete rahastu määruses sätestatud andmepõhise lähenemisviisi kohaselt on nende andmete kogumise eesmärk teha objektiivselt kindlaks puudujäägid ja vajadused, et rahastu rahalisi vahendeid saaks vastavalt suunata, ning hõlbustada rahastu seiret ja hindamist.

Enamik liikmesriikide tolliasutusi leidis siiski, et nõutaval tasemel üksikasjalikkusega andmete esitamine on keeruline ja koormav. Andmete kogumine ja aruandlus nõudis sageli märkimisväärset kätsetööd, kuna andmed tuli tavaliselt koguda mitmest allikast ning kategooriad ei olnud riiklike menetluste ja raamistikega alati kooskõlas. Mõnel

juhul ei olnud andmed üldse kättesaadavad. Mitu liikmesriiki kahtles andmete asjakohasuses ja kasulikkuses. Kuigi nad mõistsid üldiselt, et tollikontrolliseadmete rahastu toetus peab põhinema tegelike vajaduste ja riskide selgel mõistmisel, ning toetasid põhimõtteliselt komisjoni jõupingutusi, kahtlesid paljud, kas praegused andmelehed aitavad seda eesmärki saavutada.

Seetõttu on tollikontrolliseadmete rahastu andmete täielikkuse, kvaliteedi, usaldusväärsuse ja võrreldavusega liikmesriikide ja kategooriate lõikes probleeme. See pärsib andmemudeli täielikku rakendamist ja potentsiaali. ELi tolliandmete piirangud ei ole tollikontrolliseadmete rahastule ainuomased. Komisjon on teinud ettepaneku luua spetsiaalne ELi tolliandmekeskus, et i) konsolideerida andmed, mis on praegu hajutatud paljude allikate vahel; ii) võimaldada paremat andmeanalüüsi ning iii) võimaldada paremaid riskijuhtimis- ja kontrolliprotsesse.

Seega on andmemudeli lihtsustamiseks olemas märkimisväärne potentsiaal. Raamistikku võiks ühtlustada, et keskenduda elementidele, mille kohta saab minimaalsete lisapingutustega koguda usaldusväärseid ja võrreldavaid andmeid, mida saab seejärel kasutada tegelike vajaduste kindlakstegemiseks ja edusammude jälgimiseks. Näitajate jaoks kogutavate andmete üksikasjalikkus tuleks läbi vaadata, võttes arvesse tuvastatud metodoloogilisi vastuolusid ja muid seni tähelepanuta jäänud eripärasid. Programmi rakendamise alguses seatud näitajate sihtväärtused tuleks läbi vaadata, et need kõik oleksid saavutatavad ja – mis kõige olulisem – realistlikud.

3.3 Sidusus

Tollikontrolliseadmete rahastu ülesehitus on sisemiselt sidus: selle eri elemendid toimivad eesmärkide saavutamiseks hästi koos. Tollikontrolliseadmete rahastu on kavandatud suhteliselt lihtsa rahastuna, millest antakse rahalist toetust ühele põhitegevusele, st tollikontrolliseadmete ostmiseks, hooldamiseks ja ajakohastamiseks 27 liikmesriigi tolliasutuste poolt. Seda toetust antakse selge ja usaldusväärse sekkumisloogika kohaselt. Toetav tegevus (sh tollikontrolliseadmete rahastu koordineerimisrühma koosolekud ja tulemused ning maksunduse ja tolliliidu peadirektoraadi poolt taotlejatele antud suunised ning tehniline ja haldustugi) on kooskõlas rahastu loogika ja eesmärkidega.

Väliselt on tollikontrolliseadmete rahastu kavandatud selliselt, et saavutada teiste ELi programmide ja fondidega maksimaalne sidusus. See soodustab vastastikust täiendavust ja sünergiat tollikoostöö programmiga „Toll“,¹¹ piirihalduse ja viisapoliitika rahastuga,¹² liidu pettustevastase võitluse programmiga, programmiga „Euroopa horisont“, tehnilise toe instrumendiga, Sisejulgeolekufondiga ning taaste- ja vastupidavusrahadega.

¹¹ Muu hulgas toetatakse tollikoostöö programmiga „Toll“ tollikontrolliseadmete rahastut täiendavaid meetmeid, nagu heade tavade vahetamine, saadud kogemustest õppimine ja asjaomaste seadmetega seotud koostöö.

¹² Piirihalduse ja viisapoliitika rahastu keskendub peamiselt ELi välispiire ületavate isikute kontrollimisele, täiendades seega tollikontrolliseadmete rahastu keskendumist kaupadele.

Täpsemalt on tollikontrolliseadmete rahastu ja liidu pettustevastase võitluse programm, mida haldab OLAF, selgelt teineteist täiendavad, käsitledes erinevaid, ent omavahel seotud eesmärke. Enne tollikontrolliseadmete rahastu loomist eraldiseisva rahastamisvahendina oli OLAFi Heraklese programmil oluline roll piiriseadmete rahastamist taotlevate toetusesaajate toetamisel. Alates tollikontrolliseadmete rahastu loomisest on liidu pettustevastase võitluse programmi vahendid ümber jaotatud teistele toetusesaajatele (nt muudele õiguskaitseasutustele) ning muud liiki vahenditele ja tehnoloogialahendustele.

Sellega kaasnenud tegelik sünergia ja vastastikune täiendavus on mõnevõrra varieeruv. See on osaliselt tingitud erinevast teadlikkuse tasemest. Küsimustikule antud vastuste põhjal on peaaegu kõik liikmesriikide tolliasutuste tollikontrolliseadmete rahastuga tegelevad ametnikud tollikoostöö programmiga „Toll“ kursis, samal ajal kui teadlikkus mõnest muust algatusest on oluliselt väiksem, hoolimata komisjoni antud suunistest ja teabest. Sellega kooskõlas on enamik vastanute ja küsitletute poolt esile toodud sünergia näiteid seotud selliste tollikoostöö programmi „Toll“ aspektidega nagu koolitus, kohtumised, eriteadmiste jagamine ja foorumid, nagu tollilaborite eksperdirühm, tollilaborite Euroopa võrgustik ning ida- ja kaguosa maismaa tollipiiri eksperdirühm. Vaid mõned näited õnnestus tuvastada tollikontrolliseadmete rahastu täiendavast kasutamisest koos muude ELi rahastamisvahenditega. Näiteks märkisid üksikud liikmesriigid, et nad kasutasid liidu pettustevastase võitluse programmi selleks, et saada toetust selliste kaupade jaoks, mida tollikontrolliseadmete rahastu ei hõlma, kuid mis täiendavad rahastust rahastatavaid seadmeid (nt videosalvestid, IT-seadmed ja sõidukid). Piirihalduse ja viisapoliitika rahastuga saavutatud sünergia üldine mõju ei ole veel ilmnenu.

Paljud liikmesriigid ei ole tollikontrolliseadmete rahastu vahenditest rahastatud seadmeid teiste piirivalveasutustega veel jaganud. Sageli tuleneb see selliste seadmete eripärast, mis on ette nähtud tollis kasutamiseks ja mille kasutamiseks on vaja koolitatud töötajaid.

3.4 ELi lisaväärtus

Hindamise raames hinnati, kas rahastu tõi peamiste toetusesaajate, nimelt liikmesriikide tolliasutuste jaoks kaasa midagi enam kui see, mida oleks saanud saavutada ainult riiklike meetmete ja riikliku rahastamisega. Tollikontrolliseadmete rahastu loomise üks põhjuseid oli tollikontrolliseadmete jaoks ette nähtud rahaliste vahendite tasakaalustamatus liikmesriikide vahel, mis tähendab, et paljud tolliasutused ei oleks suutnud ilma täiendava välise rahastamiseta seadmete jaoks piisavalt vahendeid kasutusele võtta. Tollikontrolliseadmete rahastu puhul on siiski kõik liikmesriigid rahastamiskõlblikud, isegi kui nende tolliasutused oleksid võinud seadmed ise osta.

Hindamise käigus kogutud andmetest ilmneb, et liikmesriigid jagunesid sõltuvalt olukorrast üldjoontes kahte rühma. Esimesse rühma kuuluvad riigid, kus tollikontrolliseadmete rahastu toetus võimaldas selgelt osta seadmeid, mida ei oleks muudest allikatest olnud võimalik osta. Sellesse rühma kuulub enamik tolliasutusi, kusjuures peaaegu kaks kolmandikku (61 %) vastanutest märkis, et neil ei oleks olnud võimalik ilma tollikontrolliseadmete rahastu toetuseta oma toetustaotlustes küsitud

seadmeid soetada. Vaid 9 % vastanutest olid vastupidisel seisukohal, samas kui ülejäänud 29 % olid kas neutraalsed või ei vastanud.

Kuues põhjalikus juhtumiuuringus, mis viidi läbi tollikontrolliseadmete rahastu esimese projektikonkursi kümne toetuse kohta, tehti kindlaks suur „täiendavus“. Seevastu ülejäänud neli juhtumiuuringut käsitlesid selliste seadmete vajadust, mille puhul liikmesriikide ametnikud tunnistasid, et nad oleksid selle vajaduse rahuldatud ka ilma tollikontrolliseadmete rahastu rahaliste vahenditeta. Nendes liikmesriikides oli tollikontrolliseadmete rahastu ülesanne kiirendada vajalike seadmete kasutuselevõttu või suurendada tollikontrolliseadmete poliitilist nähtavust, motiveerides tolli taotlema ambitsioonikamaid eesmärke. Kokkuvõttes kinnitavad järeldused, et tollikontrolliseadmete rahastu toetus oli enamasti täiendav, kuigi mõnel juhul see lihtsalt asendas riikliku rahastamise.

Enamik liikmesriike nõustus täielikult (29 %) või nõustus üldiselt (55 %) sellega, et tollikontrolliseadmete rahastu koordineerimisrühm on ELis tõhus koostööfoorum. Koordineerimisrühmas jagati eriteadmisi, nõuandeid ja vorme, et vähendada liikmesriikide kulusid, mis on seotud hankedokumentide koostamise, hangete haldamise ja tarnijatega suhtlemisega. Seda väärtustasid eriti vähema suutlikkusega väiksemad liikmesriigid.

Tollikontrolliseadmete rahastul põhinevad tegevusalase koostöö näited on siiski äärmiselt piiratud. Hoolimata ELi kaasrahastamisest ja üldisest entusiasmist teha tihedamat koostööd, tehakse seadmete ostmise ja kasutamise otsused endiselt suures osas riiklikul tasandil. See on kooskõlas nii i) tollikontrolliseadmete rahastu rakendusmudeliga (mille kohaselt liikmesriigid hangivad seadmeid) kui ka ii) üldiselt tollipoliitikaga (mille kohaselt vastutavad riskianalüüsi ja kontrolli eest üksikud tolliasutused).

3.5 Asjakohasus

Hindamise käigus uuriti, kui hästi vastab tollikontrolliseadmete rahastu ELi muutuvatele vajadustele ja prioriteetidele, selle võimet muutustega kohaneda ja mil määral see vastab sidusrühmade vajadustele.

Tolliliidu tugevdamise üldise raamistiku moodustavad ELi tollistrateegia¹³ ja ELi tollialane tegevuskava¹⁴. Neis on seatud peamised prioriteedid, nagu tollieeskirjade täitmise tagamise ajakohastamine, riskianalüüsi ja -juhtimise tõhustamine, andmete jagamise parandamine ja liikmesriikidevahelise koostöö edendamine. Nendes strateegiates rõhutatakse järgmise tegevuse väärtust: i) andmepõhisema ja vastupidavama tollisüsteemi loomine; ii) riskipõhiste kontrollimehhanismide tugevdamine ning iii) tolliasutuste varustamine vajaliku taristu ja tehnoloogiaga, et parandada täitmise tagamist ja võimaldada reaajas andmepõhist otsuste tegemist. Liikmesriikide

¹³ Kättesaadav aadressil https://taxation-customs.ec.europa.eu/customs-4/eu-customs-strategy_et.

tolliasutuste seadmete rahastamisega toetab tollikontrolliseadmete rahastu neid eesmärke ja aitab ühtlustada andmepõhist täitmise tagamise suutlikkust kogu tolliliidus.

Tollikontrolliseadmete rahastu mitmeaastased tööprogrammid ja rahastamiseks korraldatud projektikonkursid on jäänud asjakohaseks, kuna nende ulatust on kohandatud uute prioriteetidega. Sidusrühmadega konsulteerimise käigus väljendasid liikmesriigid kindlat nõusolekut esimeses (2021–2022) ja teises mitmeaastases tööprogrammis (2023–2024) kavandatud konkreetsete prioriteetidega.

Kõik 27 tolliasutust toetavad kindlalt tollikontrolliseadmete rahastut. Seda peetakse üldiselt oluliseks vahendiks, mis aitab vähendada erinevusi tollieeskirjade täitmise tagamise suutlikkuses ja tagada kõigile liikmesriikidele juurdepääsu tipptasemel tollikontrolliseadmetele, olenemata eelarvepiirangutest. Valdav enamik tolliasutusi nõustub, et vajadused, millega tollikontrolliseadmete rahastu tegeleb, on tõelised ja õigesti kindlaks määratud.

Liikmesriikide tolliasutused on üldiselt seisukohal, et rahastamiskõlblikkuse kriteeriumid on hästi koosõlas seadmete vajaduste ja prioriteetidega. Mitu liikmesriiki tegid siiski kindlaks lisavajadused, mis ei ole praeguste kriteeriumidega hõlmatud või on vaid osaliselt hõlmatud. Need hõlmavad taristukulusid, kuna mõne seadme tulemuslikuks toimimiseks on vaja konkreetset taristut (nt uued rajad veoautodele). Teine vajadus, mida praegused kriteeriumid ei hõlma, on IT-seadmed, mis võimaldavad koostalitlusvõimet, integreerimist (ühendused ühistes süsteemides ja võrkudes), seadmete tsentraliseeritud kontrolli ning andmete ja kujutiste tsentraliseeritud töötlemist. Põhimõtteliselt ei ole taristu ja IT-seadmed ning nende kulud praeguse tollikontrolliseadmete rahastu raames rahastamiskõlblikud.

4. JÄRELDUSED JA SAADUD KOGEMUSED

Hindamine tõi esile tollikontrolliseadmete rahastu tähtsuse ainsa programmina, mis aitab ELi tolliasutustel investeerida nüüdisaegsetesse tollikontrolliseadmetesse, et tagada järjepidev ja tõhus tollikontroll kõigis liikmesriikides. Tollikontrolliseadmete rahastu rakendamine on küll alles algusjärgus, kuid võttes arvesse eelmises punktis esitatud järeldusi, peab komisjon rahastut väärtuslikuks, võttes arvesse selle märkimisväärseid esialgseid saavutusi tollikontrolli suutlikkuse suurendamisel kogu ELis. Komisjon on siiski kindlaks teinud ka probleemid ja valdkonnad, mida saaks parandada, et maksimeerida rahastu tulemuslikkust ja tõhusust ning selle mõju tollitavade ühtlustamisele.

Tollikontrolliseadmete rahastu on reageerinud tegelikele poliitilistele ja praktilistele vajadustele ning pakkunud suures osas tulemuslikku ja tõhusat toetust. Kindlaks on tehtud järgmised **tugevad küljed**.

¹⁴ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele „Tegevuskava, et viia tolliliit järgmisele tasemele“ (COM(2020) 581 final, Brüssel, 28.9.2020).

- Asjakohasus ja väärtus. Tollikontrolliseadmete rahastu tegeleb olulise vajadusega: ta vähendab liikmesriikides erinevusi tollikontrolliseadmete valdkonnas. Kõigi 27 liikmesriigi osalemine näitab tollikontrolliseadmete rahastu tähtsust puudujääkide kõrvaldamisel ja tollikontrolliseadmete ajakohastamisel kogu ELis.
- Kooskõla ELi prioriteetidega. Tollikontrolliseadmete rahastu on kindlalt kooskõlas liidu tolliseadustikus¹⁵ ning ELi tollistrateegias ja ELi tollialases tegevuskavas sätestatud laiemate strateegiliste eesmärkidega, eelkõige vajadusega nüüdisaegsete, andmepõhiste, omavahel ühendatud ja vastupidavate tollisüsteemide järele. Teise projektikonkursi raames on tolliasutustele eraldatud tiptasemel seadmete jaoks üle 200 miljoni euro. Need seadmed toetavad Euroopa sadamate liidu algatust ning suurendavad ebaseaduslikele uimastitele ja nende lähteainetele suunatud tolli riskijuhtimise ja -kontrollide tõhusust.
- Tõhus kavandamine, juhtimine ja tugi. Tollikontrolliseadmete rahastu peamised komponendid on selle eesmärkide saavutamiseks sobivad. Toetusesaajad leiavad, et maksunduse ja tolliliidu peadirektoraat haldab rahastut üldiselt tulemuslikult ja tõhusalt, ning nad on pakutud suuniste, teabevahetuse ja haldustoega väga rahul.
- Tulemused. Tollikontrolliseadmete rahastu toetatavad projektid on hakanud tulemusi andma. Praeguseks on soetatud üle 900 tollikontrolliseadme, mis aitab suurendada vastuvõtivate piiripunktide ja tollilaborite suutlikkust. Kuigi täpset mõju ei ole veel võimalik mõõta, suurendab rahastu juba toetusesaajate suutlikkust teha kiiremat ja täpsemat kontrolli. Võttes arvesse võimalikke viivitusi rakendamisel, eeldatakse, et ELi liikmesriikide kõige pakilisemad vajadused tollikontrolliseadmete järele täidetakse käesoleva programmitöö perioodi lõpuks tollikontrolliseadmete rahastu 2021.–2027. aasta projektikonkursside raames sõlmitud toetuslepingute kaudu.
- Rahastamise täiendavus. Tollikontrolliseadmete rahastu rahaline toetus on andnud tõelist lisaväärtust paljudele liikmesriikidele, eelkõige eelarvepiirangutega liikmesriikidele või neile, kellel on ulatuslikud piirid kolmandate riikidega. Tollikontrolliseadmete rahastu rahalised vahendid on võimaldanud osta tollikontrolliseadmeid, mida muidu ei oleks saanud soetada.

Tollikontrolliseadmete rahastul kui uuel instrumendil on esinenud rakendamisel mitu probleemi. Kindlaks on tehtud järgmised **probleemid ja parandamist vajavad valdkonnad**, millele tuleb tähelepanu pöörata.

- Rakendamisel esinevad viivitused, mis on tingitud riiklikest hankeprobleemidest. Esimese projektikonkursi raames antud toetustest peaaegu pooled vajasis pikendamist, hoolimata projektide suhteliselt pikast esialgsest kestusest

¹⁵ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 9. oktoobri 2013. aasta määrus (EL) nr 952/2013, millega kehtestatakse liidu tolliseadustik.

(keskmiselt 31 kuud). Enamasti oli see tingitud järgmisest: i) hankemenetlustega seotud probleemid (sh eriteadmiste puudumine, ebapiisavad ressursid, kaebused ja kohtuvaidlused); ii) raskused turvalisuse ja küberturvalisuse nõuete integreerimisel ning iii) suure riskiga pakkujate hangetele juurdepääsu piiramine. Kuigi tollikontrolliseadmete rahastu raames on juba võetud meetmeid parimate tavade kindlakstegemiseks ja jagamiseks, on riiklikud hanked endiselt märkimisväärne kitsaskoht.

Üldiselt kulub tollikontrolliseadmete rahastu projektitaotluste esitamisest kuni kohapeal seadmete tegeliku kasutuselevõtuni märkimisväärselt aega – tavaliselt vähemalt kaks kuni kolm aastat väiksemate projektide ja kuni kuus või seitse aastat kõige keerukamate projektide puhul. See olukord, mida süvendavad veelgi eespool nimetatud viivitused, toob esile vajaduse vaadata läbi rahastu rakendamise viis, pöörates erilist tähelepanu hangetele, koostalitlusvõimele / vastastikusele seotusele ning seadmete turvalisusele/küberturvalisusele.

- Ebapiisav suunamine ja prioriseerimine. Andmepõhise lähenemisviisi eesmärk on tagada, et tollikontrolliseadmete rahastu toetuse andmisel keskendutakse kõige olulisematele riskidele ja puudujääkidele kogu ELis. Projektide esimene laine peegeldas siiski peamiselt liikmesriikide vajadusi ja prioriteete ning piiratud suuniseid selle tagamiseks, et projektid vastaksid tolliliidu kui terviku kõige pakilisematele vajadustele¹⁶.
- Andmemudeli ja aruandlusega seotud probleemid. Liikmesriikide tolliasutused pidasid andmenõuete täitmist keeruliseks ja koormavaks. Liikmesriikide poolt maksunduse ja tolliliidu peadirektoraadile projektitaotluste ja aruannete osana esitatud andmete usaldusväärsus ja võrreldavus tekitavad muret. Lisaks on väljendatud kahtlust teatavate näitajate ülesehituse ja vastavate sihtväärtuste suhtes. Seetõttu on seni kogutud andmed olnud ainult osaliselt kasutatavad ettenähtud eesmärkidel, nimelt selleks, et i) teha kindlaks puudujäägid ja vajadused, et tollikontrolliseadmete rahastu rahalisi vahendeid paremini suunata, ning ii) toetada tollikontrolliseadmete rahastu seiret ja hindamist.
- Ebäühtlane täiendavus. Mõnel juhul kasutati tollikontrolliseadmete rahastu rahalisi vahendeid selliste seadmete ostmiseks, mida oleks riiklike vahendite abil niikuinii hangitud. Isegi sellistel juhtudel andsid tollikontrolliseadmete rahastu rahalised vahendid lisaväärtust, kiirendades oste ja suurendades ressursse.
- Piiratud mõju innovatiivsetele seadmetele. Kuigi mõlema projektikonkursiga soodustati innovatsiooni, on sellele seni antud toetustes vähe tähelepanu pööratud. See kujutab endast kasutamata võimalust võtta kasutusele tiptasemel seadmed, et parandada tollikontrolli tulemuslikkust ja tõhusust.

¹⁶ Teise projektikonkursi puhul esitas komisjon liikmesriikidele riigipõhised suunised, milles täpsustati, milliseid seadmeid nad peaksid kasutama, et tugevdada oma kõige nõrgemaid piiripunkte ja tollilaboreid. Need soovitusel põhinesid liikmesriikide poolt esimese projektikonkursi käigus esitatud andmete analüüsil.

- Kapseldatud rakendamine ja piiratud sünergia teiste programmidega. Hoolimata tollikontrolliseadmete rahastu koordineerimisrühma tööst jääb rahastu toetuste rakendamine põhimõtteliselt liikmesriikide vastutusalasse. Liikmesriigid ei ole veel ühishankeid korraldanud. Kui tollikoostöö programm „Toll“ välja arvata, on tõendid praktilise sünergia kohta teiste ELi programmidega piiratud.

Maksuduse ja tolliliidu peadirektoraat tegeleb ülejäänud programmitöö perioodi jooksul kõigi kindlaksmääratud parandamist vajavate valdkondadega, et tagada rahastu üld- ja erieesmärkide saavutamine.

Pärast kavandatava ELi tollireformi¹⁷ vastuvõtmist areneb rahastu poliitiline ja institutsiooniline raamistik lähiaastatel tõenäoliselt märkimisväärselt. Kuna komisjon valmistab ette järgmist ELi mitmeaastast finantsraamistikku (2028–2034), mille eesmärk on lihtsustada ja ühtlustada ELi rahastamisprogramme ning tagada eelarve suurem paindlikkus,¹⁸ uurib ta, kuidas tollipoliitika eesmarke kõige paremini saavutada ning kas ja kuidas jätkata tollikontrolliseadmete ostmise toetamist.

Kooskõlas tollireformi üle käimas olevate läbirääkimistega teeb komisjon ettepaneku, et tulevane ELi Tolliamet rakendaks tollikontrolliseadmete rahastu meetmetega sarnaseid meetmeid. Need meetmed võiksid olla avatud ka laienemisprotsessis osalevatele riikidele ja naaberriikidele, kes ei ole praegu tollikontrolliseadmete rahastu raames rahastamiskõlblikud. Lisaks võiks neid kasutada ELis kiireloomuliste kriisilukordade lahendamiseks. Nende meetmete asjakohane rahastamisprogramm oleks kavandatud ühtse turu ja tolli programm,¹⁹ mis hõlmab praegust tollikoostöö programmi „Toll“.

Esimese projektikonkursi projektide rakendamisel tekkinud viivituste tõttu ja selleks, et võtta arvesse uusi poliitikaprioriteete, otsustas komisjon kehtiva mitmeaastase finantsraamistiku lõpuni jaotada ülejäänud 448 miljonist eurost tollikontrolliseadmete rahastu kulukohustustesse ümber 84,95 miljonit eurot. Ümberjaotamine toimub kolmes osas: 68,35 miljonit eurot 2025. aastal, 8,85 miljonit eurot 2026. aastal ja 7,75 miljonit eurot 2027. aastal. Selle erakorralise meetme eesmärk on toetada tollipoliitikaga seotud tsentraliseeritud digilahendusi: rubriigi 1 raames eraldatakse 60 miljonit eurot tolliandmekeskuse ettevalmistamiseks ja rubriigi 3 raames 24,95 miljonit eurot süsiniku piirimeetme jaoks. Selles otsuses võeti arvesse liikmesriikide haldussuutlikkust järjest uusi tollikontrolliseadmete rahastu projekte lühikese aja jooksul ära kasutada ja rakendada.

¹⁷ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele „Tollireform: tolliliidu viimine järgmisele tasemele“ (COM(2023) 257 final, Brüssel, 17.5.2023).

¹⁸ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „ELi dünaamiline eelarve tuleviku prioriteetide elluviimiseks – Mitmeaastane finantsraamistik 2028–2034“ (COM(2025) 570 final, Brüssel, 16.7.2025).

¹⁹ Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega luuakse ühtse turu ja tolli programm aastateks 2028–2034 ning millega tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) 2021/444, (EL) 2021/690, (EL) 2021/785, (EL) 2021/847 ja (EL) 2021/1077 (COM(2025) 590 final, Brüssel, 3.9.2025).